

УТВЕРЖДАЮ
 Ректор БУ ЧР ДПО
 «Чувашский республиканский
 институт образования»
 Минобразования Чувашии
 .....Ю.Н. Исаев
 «30.05.2022»

Чăваш çĕлхипе тытмалли
 республикăн пĕрлехи экзаменĕн кодификаторĕ

Республикăн пĕрлехи экзаменĕн кодификаторĕ тĕрĕслевпе хаклав материалĕсен тытăмĕпе содержание уса паракан документ шутланать.

Чăваш шкулĕн 11-мĕш класне пĕтернĕ май чăваш çĕлхипе тытмалли экзамена ирттермелли йĕркене, экзамен материалне хатĕрлесе иле пыкан йĕркене Чăваш Республикин вĕрену тата сарăксен политики министерствин кăтартса парать. Экзамен содержания йĕркенин министерство йышăннă документсенчи нормăпа килĕше тăрат.

Государственная итоговая аттестация
 по образовательным программам среднего общего образования
 в форме единого республиканского экзамена

Кодификатор
 элементов содержания и требований к уровню
 подготовки выпускников образовательных организаций
 для проведения в 2023 году
 единого республиканского экзамена
 по чувашскому языку

1 пай. Экзаменра тĕрĕслекен пĕлĕ содержания йĕркин элементĕсен йĕрки
 Ку пайра республикăн пĕрлехи экзаменĕнче тĕрĕслекен пĕлĕ содержания йĕркин элементĕсене сыраса панă.

Код	Тĕрĕслевпе хаклав материалĕсен йĕркене тĕрĕслемелли элементсем
1.	Фонетика
1.1	Сасăсемпе сас паллисем
1.2	Сăмахăн фонетика тишкерĕвĕ
2.	Лексика тата фразеологи
2.1	Сăмахăн лексика пĕлтерĕшĕ
2.2	Синонимсем. Антонимсем. Омонимсем
2.3	Сăмах саврашăнĕсем
2.4	Пулса кайни тата усă курни тăрăх ушкăнланă сăмахсем
2.5	Лексика тишкерĕвĕ
3.	Морфемика тата сăмах пурăвĕ
3.1	Сăмахăн пĕлтерĕшлĕ пайĕсем (морфемăсем)
3.2	Сăмахăн морфема тишкерĕвĕ
3.3	Сăмах пурăвĕн мелĕсем
3.4	Сăмаха пурăвĕ енчен тишкерни
4.	Грамматика. Морфологи
4.1	Хай пĕлтерĕшлĕ пулăв пайĕсем
4.2	Пулăшу пĕлтерĕшлĕ пулăв пайĕсем
4.3	Сăмахсен морфологи тишкерĕвĕ
5.	Грамматика. Синтаксис
5.1	Сăмах майлашăвĕ
5.2	Предложени. Предложенин грамматика никĕсĕ. Подлежащие сказуемăй – предложенин тĕп членĕсем
5.3	Предложенин кĕçĕн членĕсем
5.4	Икĕ тĕп членлĕ тата тĕп членсăр предложенисем
5.5	Анлă тата ансăр предложенисем
5.6	Тулли тата тулли мар предложенисем
5.7	Кăтăсланнă хутсăр предложенисем
5.8	Хутлă предложенисем

Подготовлен кафедрой чувашского языка и литературы
 БУ ЧР ДПО «Чувашский республиканский институт образования»
 Минобразования Чувашии

5.9	Хутлă предложини тĕссĕм
5.10	Кăтăсланă хутлă предложинисем
5.11	Тÿрĕ тата тÿрĕ мар пуллевĕ предложинисем
5.12	Хутсăр предложинисен синтаксис тишкерĕвĕ
5.13	Хутлă предложинисен синтаксис тишкерĕвĕ
5.14	Синтаксис тишкерĕвĕ (пĕтĕмлетни)
6.	Орфографи
6.1	Орфограмма
6.2	Сасăсен ҫемҫелĕхĕпе хытăлăхне ҫырура палăртасси
6.3	Сасăсен тĕскелĕхĕпе вăйрăмлăхне ҫырура палăртасси
6.4	Мăшăр, хутлă, икĕ хут калакан сăмахсене ҫырасси
6.5	Тĕрлĕ пуллев пайсене ҫырасси
6.6	Сăмахсене уйрăм, пĕрле тата дефиспа ҫырасси
6.6.	Пайăр ятсене ҫырасси
6.7	Орфографи тишкерĕвĕ
7.	Пунктуаци
7.1	Подлежащие сказуемăй хушинче чарăну паллисĕм лартасси
7.2	Пĕр йышши членлă предложинисенче чарăну паллисĕм лартасси
7.3	Уйрăмлатнă членлă предложинисенче чарăну паллисĕм лартасси
7.4	Кÿргĕм сăмахлă предложинисенче чарăну паллисĕм лартасси
7.5	Ҫыхăну паллисĕр хутлă предложинисенче чарăну паллисĕм лартасси
7.6	Хутлă предложинисенче чарăну паллисĕм лартасси
7.7	Пунктуаци тишкерĕвĕ
8.	Пуллев
8.1	Текст. Текст тÿгĕмĕ
8.2	Текстри предложинисен ҫыхăнăвĕн мелĕсем
8.3	Пуллевĕн стиль уйрăмлăхĕсем
8.4	Чĕлхе мелĕсене хутшăну темипе, тĕллевĕпе, адресачĕне килĕшÿллĕ суйласа илни
8.5.	Текст тишкерĕвĕ
8.6	Тĕрле стильпе текстсем ҫырасси
9.	Чĕлхе нормисем
9.1	Орфоэпи нормисем
9.2	Лексика нормисем
9.3	Грамматика (морфологи) нормисем
9.4	Грамматика (синтаксис) нормисем
10.	Таван (чăван) чĕлхен илемĕ
10.1	Илемлĕх мелĕсене тишкересси
11.	Тĕрлĕ жанрпа тата стильпе ҫырни текstsене информаци енчен тишкерни

II пай. «Тĕп вĕренĕвĕн вĕренÿ программисене алла илнĕ вĕренеке-сен пĕлÿ пахалăхне тĕрĕслекен хăнăхусем».

Ку пайра республикан пĕрлехи экзаменĕнче тĕрĕслекен хăнăхусене ҫырас пана.

Код	Пĕрлехи патшалăх экзаменĕнче тĕрĕслемелли хăнăхусем	Вăтам пĕлÿ стандарчĕн шайĕ
1.	Тĕрлĕ тишкерÿ	
1.1.	Чĕлхе единисен, пулăмсемпе факчĕсен тĕрлĕ тишкерĕвне туни	Тĕп Профиль
1.2.	Пуллев тĕлешĕнчен харпăр хайне хаклани, ҫыруллă текстсене чĕлхе тĕлешĕнчен мĕнлерех йĕркеленине тата лартнă задачăсене пурнăҫа кĕртнине кура хаклани	Тĕп Профиль
1.3.	Норма варианчĕсене, ятарласа тата ятарламасăр пăснă чĕлхе нормисене уйăрни	Профиль
1.4	Тĕрлĕ (вĕренÿпе наука, ҫ, публицистика, калау, илемлĕ) стильпе ҫырни текstsене чĕлхе енчен тишкерни	Тĕп Профиль
1.5	Чăваш тата ытти халăхăн чĕлхепе истори, чĕлхепе культура факчĕсен ҫыхăнăвне аянтлантарни	Профиль
2.	Вулав	
2.1	Вулавăн тĕрлĕ тĕсене алла илни	Тĕп Профиль
2.2	Тĕрлĕ ҫалқуҫран (вĕренÿпе наука тексчĕсенчен, справочниксенчен, массалă информаци хатĕрĕсенчен) кирлĕ информации шыраса тупма пĕлни	Тĕп Профиль
2.3	Ҫыруллă текста информации енчен тĕрлĕ мелпа тишкерни	Тĕп Профиль
3.	Çыру	
3.1	Пĕр-пĕр стиле, жанра тивĕстерекен текст туни, харпăр хай текстне редакцилени	Тĕп Профиль
3.2	Пуллевĕ хутшăнура чăваш литература чĕлхин орфографие пунктуаци, грамматикапа пуллев нормисене пăхăнни, харпăр хай калаҫăвĕнче чăваш чĕлхин синоними ресурсĕсемпе усă курни	Тĕп Профиль
3.3	Çырура чăваш литература чĕлхин орфографие пунктуаци, грамматикапа пуллев нормисене пăхăнни	Тĕп Профиль
3.4	Хутшăнăвăн тĕрлĕ сферипе лару-тăрăвĕнче, ҫав хушăрах тавлашуллă ыйтусене сÿтсе явнă чух та, пуллев культурин нормисене тытса пини	Тĕп Профиль
4.	Таван чĕлхе уйрăмлăхĕсене пĕлни	

	<i>Наңи, патиалғх, тёнче чёлхи, наңисем хушинчи хутидну чёлхи аңлавсен пёлгерёшесене пёлни</i>	Профиль
5.	Чаваштата вырăс чёлхисем хушинчи фонетика, лексика, грамма тика пёрлөклөхөсемпе уйрăмлăхөсене пёлни, чаваш тата ытти халехсен пуллев этикетне пёлни	Тёп Профиль
6.	Чаван чёлхин наңи хай өвөрлөхне аңланни	Тёп Профиль
7.	Ытти культура ынынисемпе хутшанма пултарни	Тёп Профиль
8.	Вырăсларан чавашла төрлө текста кусарни	Тёп Профиль